

Vapo Oy/
Paikalliset polttoaineet
PL 22
40101 JYVÄSKYLÄ

Viite

Kuokkasuon (Pudasjärvi) ympäristövaikutusten arviointiohjelma 17.3.2009

Asia

YHTEYSVIRANOMAISEN LAUSUNTO KUOKKASUON TURVETUOTANTOHANKKEEN YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN ARVIOINTIOHJELMASTA

Vapo Oy on toimittanut ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain mukaisen arviointiohjelman 23.3.2009 Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskukselle.

YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN ARVIOINTIMENETTELY JA HANKETIEDOT

Ympäristövaikutusten arviointimenettely

Ympäristövaikutusten arviointimenettelyä sovelletaan asiasta annetun lain 4 §:ssä tarkoitettuihin ja ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun asetuksen (713/2006) 6 §:ssä lueteltuihin hankkeisiin sekä lisäksi yksittäistapauksessa hankkeeseen, jonka todennäköisesti aiheuttamat haitalliset ympäristövaikutukset ovat merkittäviä ja rinnastettavissa asetuksessa mainittujen hankkeiden vaikutuksiin.

Valtioneuvoston asetuksen ympäristövaikutusten arviointimenettelystä (713/2006) 6 §:n 1 momentin 2e-kohdan mukaan sovelletaan arviointimenettelyä turvetuotantoon, kun yhtenäiseksi katsottava tuotantopinta-ala on yli 150 hehtaaria. Nyt kyseessä olevan hankkeen tuotantopinta-ala on 195 ha tai 200 ha, jolloin sitä sovelletaan siihen. Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus toimii arviointimenettelyssä ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain (468/1994) mukaisena yhteysviranomaisena.

Hankkeesta vastaavat

Kuokkasuon turvetuotantohankkeesta ja ympäristövaikutusten arvioinnista vastaa Vapo Oy/Paikalliset polttoaineet, yhteyshenkilönä limnologi Jari Marja-aho.

Konsulttina arviointiohjelman laatimisessa on toiminut FCG Planeko Oy, yhteyshenkilönä projektipäällikkö Tiina Rintamäki.

Hanke ja sen vaihtoehdot

Kuokkasuo on sarkaojitettu turvetuotantoa varten 1980-luvulla, mutta muita turpeen nostoon liittyviä töitä ei ole tehty alueella. Alue on kauttaaltaan sarkaojitettu 20 metrin sarkavälein. Hankealueen turvetuotannon päätarkoitus on energiaturpeen tuottaminen teollisuuden ja yh-

dyskuntien käyttöön. Energiaturpeen pääkäyttäjää tulisivat olemaan Oulun seudun voimalaitokset. Kuokkasuolla arvioidaan olevan tuotantokelpoista energiaturvetta 1 861 000 MWh. Tuotantovaiheen arvioidaan kestävän noin 20 – 30 vuotta. Tuotannosta saatavat tuotteet ovat pääsääntöisesti jyrshinturvetta ja palaturvetta. Ympäristöturvetta ei ensisijaisesti suunnitella tuotettavan alueelta. Turvetuotannon jälkihoitovaiheessa alue siistitään ja tarpeettomat turvetuotantoon liittyvät rakenteet poistetaan. Jälkihoitovaiheen jälkeen maanomistaja tai uusi vuokralainen valitsee alueelle sopivimman jälkikäyttömuodon.

Kuokkasuo sijaitsee Pudasjärven kaupungissa noin 25 km Pudasjärven taajamasta lounaaseen. Kuokkasuo sijaitsee Sorsuanperän (60.062) osavaluma-alueella, joka kuuluu Nuorittajoen vesistöalueeseen. Nuorittajoki laskee Kiiminkijokeen.

Arviointiohjelmassa esitetyt arviotavat vaihtoehdot (VE) ja 0-vaihtoehto ovat:

VE0: Hanketta ei toteuteta, mikä tarkoittaa sitä, että turvetuotantoa ei aloiteta Kuokkasuolla lainkaan.

Alueen nykytila säilyy ennallaan. Vaihtoehto on kuitenkin tärkeä, koska se toimii perustana arvioitaessa hankkeeseen liittyviä taloudellisia, sosiaalisia ja muita vaikutuksia ja koska se on vertailukohtana muille vaihtoehdoille hankkeen ympäristövaikutuksia arvioitaessa.

VE1: Tuotantoalueen rajausta siten, että otetaan huomioon läheinen asutus ja pohjavesialue, vesienkäsittelymenetelmänä sulanmaan aikainen pintavalutus, tuotantoalue noin 195 ha.

Turvetuotantoalue on pinta-alaltaan noin 195 ha. Pintavalutuskenttä suunnitellaan hallussa olevan alueen pohjoisosaan ojitetulle alueelle, jotta saadaan kasvatettua välimatkaa tuotantoalueen ja läheisen asutuksen välillä. Tuotantoalue rajataan niin, ettei se ulotu pohjavesialueelle, ja pohjavesialueen suoja- vyöhykkeen ja tuotantoalueen väliin jätetään noin 70 m leveä suojakaistale. Pohjavesialueella olevaa tietä käytetään turvetuotantoon liittyvissä toimitissa (työmaaliikenne, turvekuljetukset ja palosuojelu). Vesienkäsittelymenetelmänä on sulanmaan aikainen pintavalutus, talvella laskeutusaltaat ja virtaamansäätö.

VE 2: Tuotantoalueen rajausta siten, että otetaan huomioon läheinen asutus ja pohjavesialue, vesienkäsittelymenetelmänä ympärivuotinen pintavalutus, tuotantoalue noin 195 ha.

Pintavalutuskenttä suunnitellaan alueen pohjoisosaan ojitetulle alueelle. Tuotantoalue rajataan niin, ettei se ulotu pohjavesialueelle, ja pohjavesialueen suoja- vyöhykkeen ja tuotantoalueen väliin jätetään noin 70 m leveä suojakaistale. Vesienkäsittelymenetelmänä on ympärivuotinen pintavalutus.

VE 3: Tuotantoalueen rajausta siten, että otetaan huomioon läheinen asutus ja pohjavesialue, vesienkäsittelymenetelmänä sulanmaan aikainen kemikalointi, tuotantoalue noin 200 ha.

Kemikalointiasema ja siihen liittyvät saostusaltaat sijoitetaan alueen pohjoisosaan. Tuotantoalue rajataan niin, ettei se ulotu pohjavesialueelle, suoja- vyöhyke on leveydeltään noin 70 metriä. Vesienkäsittelymenetelmänä on sulanmaan aikainen kemikalointi, talvella laskeutusaltaat ja virtaamansäätö.

ARVIOINTIOHJELMASTA TIEDOTTAMINEN JA KUULEMINEN

Arviointiohjelman vireilläolosta on kuulutettu YVA-lain ja asetuksen mukaisesti Pudasjärven ja Oulun kaupunkien sekä Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen virallisilla ilmoitustau-

luilla 20.5. - 30.6.2009 välisenä aikana. Arviointiohjelma on ollut nähtävillä kuulutusajan Pudasjärven ja Oulun kaupungeissa sekä Pudasjärven ja Ylikiimingin kirjastossa sekä Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksessa. Lisäksi arviointiohjelma on ollut nähtävillä Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen Internet-sivuilla: www.ymparisto.fi/ppo > Ympäristövaikutusten arviointi YVA ja SOVA > Vireillä olevat YVA-hankkeet > Kuokkasuon turvetuotantohanke, Pudasjärvi.

Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus kuulutti arviointiohjelman nähtävillä olosta Kalevanomalehdessä 20.5.2009. Arviointiohjelman vireillöolosta tiedotettiin Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen Internet-sivuilla ja tiedote lähetettiin tiedotusvälineille sekä ympäristöhallinnon Internet-sivuilla tarjottavan Tiedotteet sähköposti-palvelun kautta palvelun tilanneille henkilöille.

Arviointiohjelmasta on pyydetty lausunnot seuraavilta tahoilta: Pudasjärven kaupunginhallitus, Oulun kaupunginhallitus, Oulun seudun ympäristölautakunta, Oulunkaaren ympäristöpalvelut, Pohjois-Pohjanmaan liitto, Metsähallitus Pohjanmaan luontopalvelut, Oulun lääninhallitus/Sosiaali- ja terveysosasto, Kainuun TE-keskus/Kalatalousyksikkö, Tiehallinnon Oulun tiepiiri, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Hetejärven kalastuskunta, Ylikiimingin kalastuskunta, Kiiminkijoki ry, Kiiminkijoen kalastusalue, Pohjois-Pohjanmaan luonnonsuojelupiiri, Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys. Lausunnot pyydettiin toimittamaan 30.6.2009 mennessä Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskukselle. Lausuntopyyntöjen liitteenä toimitettiin arviointiohjelma.

Hankkeen arviointiohjelmasta järjestettiin yleisötilaisuus Pudasjärven kaupungin Kipinän koululla 26.5.2009. Hankkeen arviointiselostuksen valmistuttua tullaan järjestämään toinen yleisötilaisuus.

YHTEENVETO ANNETUISTA LAUSUNNOISTA JA MIELIPITEISTÄ

Yhteysviranomaisena sai lausuntoja arviointiohjelmasta lausuntoja 7 ja mielipiteitä 4. Yleisötilaisuudessa 26.5.2009 jätettiin palautelaatikkoon yksi mielipide. Seuraavassa on esitetty lausunnoista ja mielipiteistä pääkohdat.

Lausunnot

Oulun tiepiiri 29.6.2009

Lausunnossa todetaan, että arvioitavan turpeen kuljetuksesta aiheutuvan liikenteen määrä ja jakaantuminen eri tieosuuksille. Lisäksi selvitetään nykyisten liikenneväylien soveltuvuus toiminnan aiheuttamalle liikenteelle. Arvioinnissa huomioidaan myös liikenneturvallisuuteen kohdistuvat vaikutukset ja esitetään, miten haitallisia vaikutuksia voidaan vähentää. Lisäksi arvioidaan turpeen tuotannosta ja kuljetuksesta aiheutuvia pakokaasupäästöjä. Maantie 18736 sijaitsee I-luokan pohjavesialueella. Oulun Tiepiirin näkemyksen mukaan selostuksessa on arvioitava turpeenkuljetuksesta pohjavesialueelle mahdollisesti aiheutuvat riskit ja esitettävät keinot riskien minimoimiseen.

Oulun lääninhallitus/Sosiaali- ja terveysosasto 24.6.2009

Lausunnossa todetaan, että ihmisiin kohdistuvat vaikutukset tulee selkeyttää arvioinnin edetessä. Ihmisen terveyteen kohdistuvien vaikutusten arviointiin sisältyy mm. melu-, pöly-, sekä muiden vastaavien ympäristötekijöiden terveysvaikutustarkastelu. Siten arvioinnissa tulee erottaa eri tekijöiden vaikutukset ihmisten terveyteen sekä sosiaaliset vaikutukset, esim. pölyn viihtyisyysvaikutukset. Pölyvaikutusten mallinnuksesta tulee esittää mallinnuksen epävarmuustekijät. Lähimmät kiinteistöt sijaitsevat arviointiohjelman mukaan suhteellisen lähellä hankealuetta, joten pölyvaikutusten sekä haitallisten vaikutusten vähentämiseen liittyvät toimenpiteet korostuvat. Häiriintyvät kohteet tulisi esittää melu- ja pölyvaikutuksia käsittelevillä kartoilla. Arviointiselostuksessa tulisi eritellä ns. hengittävän pölyn vaikutukset sekä yleisesti pölyn vaikutukset viihtyisyyteen.

Arviointiohjelmassa mainitusta asukaskyselystä ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arvioinnista todetaan, että arviointiohjelmassa ei ole esitetty, miten kysely toteutetaan. Hankealueiden kairat tulevat ohjelmien mukaan selvittämään lähettämällä kaivokysely noin 500 m:n etäisyydellä hankealueesta sijaitseville talouksille. Sosiaali- ja terveystieteiden osasto pitäisi tarkoituksenmukaisena, että kysely kattaisi kaivoselvytyskyselyn lisäksi esim. vaikutusalueen vesistön virkistyskäytön ja merkityksen paikallisesti ja että olisi suositeltavaa ulottaa kysely laajemmalle alueelle esim. Määtänpään alueelle. Määtänpään länsiosa rajautuu hankealueelle. Huomioitavaa on, että pölyn vaikutusalue-rajaukset ei noudata suoraviivaisesti 500 m:n aluetta.

Arvioinnin yhteydessä olisi tarpeen tarkastella myös hankkeen paikallisia työllisyysvaikutuksia. Liikennevaikutusten arvioinnissa olisi suositeltavaa huomioida mm. mahdolliset lasten koulureitit ja liikenteen vaikutus näiden reittien turvallisuuteen.

Riista- ja kalantutkimuslaitos 23.6.2009

Lausunnossa todetaan arviointiohjelman olevan yleisesti ottaen kattava. Tutkimuslaitos esittää erityisesti vesistövaikutuksiin liittyviä näkökohtia, joiden huomioon ottamisella ympäristövaikutusten arvioinnin laatua ja kattavuutta voidaan edelleen kehittää.

Hankkeen vesistövaikutukset kohdistuvat Nuorittajokeen ja Kiiminkijokeen. Nuorittajoki on maakuntakaavassa luokiteltu arvokkaaksi vesistöksi ja se on yhtenä Kiiminkijoen päähaaroista lohikantojen elvytysohjelmassa. Kiiminkijoki kuuluu potentiaalisiiin rakentamattomiin jokiin, joihin lohikantojen palauttaminen on edelleen mahdollista. Nuorittajoen valuma-alueella on jo aiempaa aluetta kuormittavaa turvetuotantoa ja huono vedenlaatu on merkittävä erityisesti lohikantojen elinympäristöä heikentävä tekijä. Ohjelmassa tulisi selkeästi esittää, missä määrin hanke lisää Nuorittajoen ja myös Kiiminkijoen vesistökuormitusta.

Tutkimuslaitos esittää toimenpiteenä edellyttäväksi, että hankkeen vesistövaikutuksia, kiintoainetta ja ravinteiden huuhtoutumista, pyritään vähentämään tehokkailla vesienkäsittelymenetelmillä jo tuotantomenetelmää valittaessa. Erityisesti kiintoainetta huuhtoutumisella alapuoliseen vesistöön on vaikutuksia kalaston elinympäristöön. Huuhtoutumista voidaan vähentää tehokkaalla pintavalutuksella, laskeutuslaitteilla, virtaamansäädöllä sekä tarvittaessa kemikaalilainin avulla.

Ohjelmassa alueen kalastoon kohdistuvia vaikutuksia selvitetään olemassa olevan tiedon ja käynnissä olevan seurannan avulla sekä vedenlaatuvaikutusten arvioinnin kautta. Ohjelmassa ei kuitenkaan kerrota, missä määrin ja millä luotettavuudella jo käynnissä oleva seuranta on tuonut esiin turvetuotannon vaikutuksista kalastoon. Jos aiemman turvetuotannon vaikutuksia kalastoon ei nykyseurannan avulla ole kyetty arvioimaan, on epätodennäköistä että sillä kyetään arvioimaan uuden tuotantoalueen vaikutukset. Tällöin koko seurannan mitoitus tulee arvioida uudelleen ennen uusien tuotantoalueiden perustamista. Tutkimuslaitos huomauttaa, että turvetuotannon kalastovaikutusten luotettava arviointi edellyttää kattavaa ja erityisesti tähän tarkoitukseen suunniteltua seuranta.

Nuurittajoen ja Kiiminkijoen aiempi kuormitus ei voi olla perusteena sille, että vesistön tila edelleen huonontuu. Nuorittajoen ekologinen tila on arvioitu tyydyttäväksi ja tavoitetilana on nostaa ekologista tilaa vuoteen 2015 mennessä. Kiiminkijoen ekologinen tila on arvioitu hyväksi ja tavoitteena on säilyttää vähintään hyvä tila. Ekologisen tilan parantuminen kalaston osalta edellyttää elinympäristön parantamista päästöjen vähentymisen kautta. Ohjelmassa ei ole esitetty nyt käynnistyvän hankkeen ja jo käynnissä olevan tuotannon osalta sitä, kuinka näihin tavoitteisiin kalaston osalta päästään.

Tutkimuslaitos korostaa, että ympäristövaikutusten arviointiohjelmassa esitetty kalaston kuvaus ja vaikutusten arviointi on riittämätön. Ohjelman kohdassa "Muut luonnonvarat" luetellaan joitakin alueella esiintyviä kalalajeja ja kuvataan muutamalla virkkeellä kalastusta. Tutkimuslaitos huomauttaa, että turvetuotannon vaikutukset vesistöön ja kalastoon voivat olla huomattavia ja ne tulisi ottaa huomioon riittäväällä laajuudella. Esitetyllä ohjelmalla näitä kalastovaikutuksia ei todennäköisesti kyettä luotettavasti arvioimaan.

Kuokkasuon pesimälinnustoselvitys on tehty kartoitusmenetelmällä kesällä 2008. Alueen pesimälinnusto on tyypillistä Oulun läänin ojitettujen ja metsittyvien rämeiden lajistoa ja varsinaiset avosoiden lajit puuttuvat sieltä kokonaan. Varhemmin keväällä tehty linnuston kartoitus antaisi pesimälajistosta huomattavasti monipuolisemman kuvan. Alueella ei ole luonnonsuojelulain mukaisia luontotyyppisiä, metsälakikohteita tai vesilain mukaisia vesiluonnon suojelutyyppisiä. Alueelle ei ole ympäristöhallinnon tiedossa olevia uhanalaisten tai muuten huomioitavien lajien esiintymiä.

Kuokkasuo sijoittuu selvitysten mukaan keskiboreaaliseen Pohjanmaan-Kainuun aapasuoalueeseen missä tyypillisimpiä soita ovat välipintaiset nevat. Kuokkasuo on kauttaaltaan ojitettu, joten se on kuivunut tehokkaasti eikä alkuperäisiä suotyyppisiä ole juurikaan määriteltävissä. Kuokkasuo kuuluu Pudasjärven paliskuntaan. Arviointiohjelman mukaan porot eivät laiduntaisi Kuokkasuolla, mutta läheinen Viinivaara on tärkeä porojen syys- ja talvilaidunalue. Jonkin verran poroja laiduntaa myös läheisellä Vainionsuolla. Arviointiohjelman mukaan Kuokkasuo ei myöskään sijoitu porojen varsinaisille kulku- tai kuljetusreiteille.

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen kesälaiduninventoinnin mukaan Pudasjärven paliskunnassa on poronhoitoalueen paliskunnista kolmanneksi eniten soita, 63,3 % maa-alasta. Suurin osa näistä soista on karuja, 45,4 %, turvesoita on noin 1 % suoalasta. Kaikkiaan kesälaidunalueita on paliskunnassa kuitenkin runsaasti, peräti 82,1 %. Arviointiohjelman mukaan turvetuotannon vaikutukset porotalouteen arvioidaan Kuokkasuolla ja sen lähialueilla kokonaisvaltaisesti. Vaikutusten arviointia varten selvitetään keskeiset vuotuiset porojen laidunalueet ja poronhoidon rakenteet olemassa olevien tietojen ja poromiesten ja –tutkijoiden haastattelujen avulla. Tutkimuslaitos pitää hyvänä, että jo YVA-ohjelmassa arvioidaan Kuokkasuon turvetuotantoalueen vaikutukset Pudasjärven paliskunnan poronhoidolle. Koska Pudasjärven alueella on suunnitteilla kuitenkin useita turvetuotantohankkeita, tulisi tutkimuslaitoksen mielestä kiinnittää huomiota myös näiden kaikkien hankkeiden kokonaisvaikutukseen alueen paliskuntien poronhoidolle. Arvioinnissa tulee hyödyntää uusimpia laiduntutkimuksia ja tietoja alueen ja paliskunnan poronhoidosta.

Kainuun TE-keskus/kalatalouden toimintayksikkö 26.6.2009

Lausunnossa todetaan kalataloudellisten vaikutusten arvioinnin perustuvan olemassa oleviin tietoihin, joita täydennetään haastatteluin.

Nuorittajoelta on saatavissa velvoitetarkkailuun ja muihin selvityksiin perustuvaa tietoa siinä määrin, että arviointi voidaan perustaa pääosin olemassa oleviin tietoihin. Kainuun TE-keskuksella ei ole ohjelmasta huomauttamista.

Ylikiimingin kalastuskunta 29.6.2009

Ylikiimingin kalastuskunta esittää toteutusvaihtoehtona 0-vaihtoehtoa eli hanketta ei toteuteta. Kalastuskunta perustelee kantaansa sillä, että jo nykyisillä turvetuotantomäärillä Nuorittajoen vesistön kuormituskestävyys on ollut ääri rajoillaan. Kahtena viimeisenä vuotena on veden laatu silmämääräisestikin sen verran parantunut, että mm. made on palannut kalastoon vuosien poissaolon jälkeen. Rapu on kadonnut Nuorittajoen eläimistöä ja kannan elvytys on meneillään. Turvetuotannon lisääminen Nuorittajoen valuma-alueella tuhoaisi elpyvän kalakannan ja vuosien ajan jatkuneet työt menisivät hukkaan. Nuorittajokeen on lisäksi säännöllisesti istutettu pyyntikokoista taimenta ja joen suosio virkistyskalastusalueena on lisääntynyt.

Kiiminkijoki ry 30.6.2009

Lausunnossa todetaan hankkeen toteutuessaan lisäävän huomattavasti Kiiminkijoen vesistöalueella olevaa turvetuotantopinta-alaa, noin 16 %. Käsitellyt vedet johdetaan Nuorittajoen kautta Kiiminkijokeen. Mahdollisesti toteutuvan hankkeen aikana tulee varmistaa, että Nuorittajoen ja Kiiminkijoen ekologinen tila ei huonone hankkeen vaikutuksesta. Hankkeen vesienkäsittelyssä tulee käyttää parasta käytettävissä olevaa tekniikkaa.

YVA-selostuksessa tulee selvittää vesienkäsittelymenetelmäksi vaihtoehtoisissa 1 ja 2 esitetyn pintavalutuskentän koko ja sen riittävyys. YVA-ohjelmassa kerrotaan pintavalutuskentän puhdistustehokkuus, kun pintavalutuskenttänä on hyvin toimivaa, ojitettua suo. Kuitenkin hankkeessa pintavalutuskentän kerrotaan tulevan ojitetulle alueelle. Pintavalutuskentän riittävä tehokkuus on varmistettava.

Hankkeen vaikutusten selvitystä alueella havaittuihin EU:n lintudirektiivin liitteeseen 1 ja kansalliseen uhanalaisluokitukseen kuuluviin lintulajeihin tulee tarkentaa, mm. korvaavien pesimisalueiden esiintyminen lähialueella.

Hankealueen ja pohjavesialueen välisen suojavyöhykkeen on oltava koko matkalta riittävä. Eri työskentelymenetelmien pöly- ja meluvaikutukset lähiasutukseen ja mökkiläisiin tulee selvittää. Alueen jälkihoitoon tulee kuulua alueen ympäristövaikutusten arviointia.

Pohjois-Pohjanmaan luonnonsuojelupiiri ry 30.6.2009

Lausunnossa todetaan Kuokkasuon sijaitsevan turpeennoston kannalta kriittisellä tavalla laajan ja tärkeän pohjavesialueen sekä Kiiminkijoen Natura-vesistön kuormittuneimman haaran, Nuorittajoen väliin. Nuorittajoki tulisi toimimaan turpevesien laskujokena. Sekä pohjavesialueelle että Nuorittajoelle on Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavassa osoitettu niiden suojelua edellyttäviä suunnittelumääräyksiä, jonka takia hankkeen vaikutukset pinta- ja pohjavesiin on tutkittava erittäin tarkasti.

Pohjavesialueen merkitys korostuu, koska se on oleellinen osa Oulun kaupungin suunniteltua pohjaveden hankinta-alueita. Aluetta ja suunniteltuja pumppausmääriä on jo jouduttu huomattavasti supistamaan tarvearvion määrästä Kälvasvaaran suunnalla, joten Vaanaharju-Kiviharjun pohjavesialueetta ja sen veden laatua ja riittoisuutta ei saa missään oloissa vaarantaa.

Maakuntakaavan suunnittelumääräys pohjavesialueiden suojelemiseksi kuuluu: "Pohjavesien muuttumis- ja pilaantumisqueijä aiheuttavat laitokset ja toiminnot on sijoitettava riittävän etäälle tärkeistä ja vedenhankintaan soveltuvista pohjavesialueista tai riskien syntyminen on estettävä riittävin vesiensuojelutoimenpitein." Tällaisessa tapauksessa maakuntakaavan suunnittelumääräystä voitaisiin tulkita, että se kieltäisi turpesuon kuivatuksen aivan tärkeän pohjavesialueen vieressä, sillä muita pohjavesialueiden suojelukeinoja ei ole käytettävissä.

Hankkeen vaikutuksia pohjaveden laatuun ja riittoisuuteen aiotaan arvioida pelkästään olemassa olevan tiedon pohjalta. Vaikka alueen pohjavesiä on viime aikoina tutkittu paljon, ei ole etukäteen selvää, että riittävä varmuus hankkeen pohjavesivaikutuksista voitaisiin niiden avulla saada. Lisäselvitykset ovat tarpeen, jos olemassa olevan tiedon perusteella jää pienikin epäily hankkeen haitallisesta vaikutuksesta Vaanaharju-Kiviharju pohjavesialueeseen ja sen käytökelpoisuuteen.

Turpeennostoalan yhteisvaikutukset olisi luonnollista käsitellä saman hakijan samalle vesistöalueelle suunnitteleminen turvesoiden päästöt ja muut vaikutukset käsitellään YVA-menettelyssä yhteisvaikutuksina. Arviointiohjelmassa todetaan Kiiminkijoen valuma-alueella olevan käytössä 1238 hehtaaria turvesoita, valmisteltavana 41 hehtaaria ja jo tyhjentyneitä soita 298 hehtaaria. Uutena olisi tulossa Kuokkasuo, 195 hehtaaria, ja myös YVA-menettelyssä oleva Jako-Muuraissuo, 413 hehtaaria, josta ei ole mainintaa Kuokkasuon YVA-ohjelmassa. Yhteensä Kiiminkijoen turvesoiden ala lisääntyisi 602 hehtaaria, mikä on noin 48 %:n lisäksi nykyiseen turpeennostoalaan verrattuna.

Ohjelmassa mainituista hankkeeseen vaikuttavista suunnitelmista ja ohjelmista puuttuu Oulujoen-Iijoen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelma vuoteen 2015. Suunnitelma on ehdotusvaiheessa, se tulee voimaan vuoden loppuun mennessä. Lupaviranomainen ottaa myös suunnitelman jo huomioon.

Kiiminkijoen Natura 2000 –verkostoon kuuluva Nuorittajoki on vesienhoitosuunnitelmassa määritetty luokkaan tyydyttävä. Ekologinen luokitus perustuu laajaan aineistoon. Hajakuormi-

tus on arvioitu suureksi ja pistekuormitus kohtalaiseksi. Kalastoa kuvaava biologinen luokka on tyydyttävä. Vesienhoitolain mukainen suunnitelma edellyttää vesistöiltä vähintään hyvää ekologista tilaa vuoteen 2015 mennessä. Suunnitelmaa lisätä turpeenkaivuuta Nuorittajoen valuma-alueelle on arvioitava myös siltä osin, vaarantaako se mahdollisuuksien mukaan parantaa joen tilaa siten, että hyvä tila on saavutettavissa vuoteen 2015 mennessä, kuten vesienhoitosuunnitelmassa arvioidaan.

Nuorittajoki heikentää nykyisellään Kiiminkijoen tilaa. Joen laskupaikan yläpuolisella osalla Kiiminkijoen tila on luokiteltu erinomaiseksi ja Nuorittajoen haarasta merelle hyväksi. Kiiminkijoki on eräs SAP-ohjelman vesistöistä, johon pyritään palauttamaan luonnossa lisääntyvä lohikanta.

Nuorittajoki on maakuntakaavassa Kiiminkijoen tapaan arvokas vesistö. Maakuntakaavan suunnittelumääräys näille av-vesistöille kuuluu: "Maakuntakaavassa av-merkinnällä osoitettujen vesistöjen tilaan vaikuttavat toimenpiteet on suunniteltava siten, että arvokkaan vesialueen soveltuvuutta varauksen perusteena oleville eliölajeille ei vaaranneta." Suunniteltu turpeennostoalan lisäys Kiiminkijoen vesistöalueella on niin suuri, että se todennäköisesti vaarantaa lohien lisääntymisedellytyksiä joessa. Tämä asettaa erityisvaatimuksia vesiensuojelun suunnittelussa tai hankkeesta luopumista. Nuorittajoessa on myös hyvä rapukanta, jonka lisääntymisolosuhteita hanke saattaa vaarantaa. Hankkeen vaikutukset joen raputalouteen on tutkittava huolellisesti.

Toteuttamisvaihtoehdoissa pintavalutus suunnitellaan tehtävän ojitetulle turvemaalle. Menetelmän laskennallinen toimivuusarvio perustuu kuitenkin luonnontilaiselle suolle perustettuun pintavalutuskenttään. Tämän hetkisenä parhaana käyttökelpoisena tekniikkana pidetään ympärivuotista pintavalutusta luonnontilaiselle pintavalutuskentälle.

Kaiken kaikkiaan riittävä vesistövaikutusten arviointi ei voi perustua olemassa oleviin ennako- ja velvoitetarkkailujen vedenlaatutuloksiin. Vesistövaikutuksia on arvioitava ottaen huomioon vesistön nykytila, hankkeen vesiensuojelumahdollisuudet, valuma-alueen tila ja tavoitteet vesistön tilan selväksi parantamiseksi.

Kuokkasuo on navero-ojitettu 1980-luvulla, mutta muutoin suota ei ole tuhottu turpeennostoa varten. Suota kuvataan kuivumisen takia kasvillisuudeltaan muuttuneeksi. Linnustselvityksen mukaan suo on kuitenkin linnustolliselta arvoltaan hieman tavanomaista suurempi sekä lajistoltaan että linnuston tiheydeltään.

Osana hankkeen toteuttamatta jättämistä on selvitettävä suon ennallistamiskelpoisuus. Sillä on huomattava ekologinen merkitys kuormittuneen joen ja sen ojitetun valuma-alueen ekosysteemissä.

Vaikka YVA-ohjelmassa on maininta ympäristövaikutuksista ilmastoon, siitä ei ole tarkempaa mainintaa. Samoin on vältetty liittämästä turpeenkäyttöä YK:n ilmasto- ja biodiversiteettisopimusten velvoitteiden tai kansainvälisten ilmastoneuvottelujen päästörajoitusten piiriin, vaikka tutkimustulokset kiistatta osoittavat, että turvemaiden käyttö, turpeen poltto mukaan lukien, muodostaa erään Suomen suurimman yksittäisen kasvihuonekaasujen päästölähteen. Tämä korostuu erityisesti Pohjois-Pohjanmaalla, jossa pelkästään turpeen polton päästöt nousevat lähes 7 tonnia asukasta kohti vuodessa.

Turpeenkäytön ilmastovaikutusten selvittelyn luonteva paikka on eri toteuttamisvaihtoehtojen vertailun yhteydessä. Tilastokeskuksen Suomen maaraportoinnissa käyttämien laskuperusteiden avulla on mahdollista laskea Kuokkasuon 1861000 MWh:n turpeiden polton sekä sen turvekenttien ja aumojen hiilidioksidipäästöt ja nähdä havainnollisesti kuinka tehokasta päästöjen vähentäminen maakunnassa on, kun turpeenpoltto korvataan uusiutuvilla. Nollavaihtoehdon kohdalla arvioitua turvetyöpaikkojen menetystä tulee verrata uusiutuvan energian työllistävyyteen, josta on muun muassa Thule-instituutti tehnyt laskelmia. Uusiutuvasta energiasta on huomattava, että EU on asettanut sille lähes 10 % lisäystavoitteen ja että tavoite voidaan osaltaan saavuttaa myös vähentämällä turpeen ja muiden fossiilisten polttoaineiden käyttöä.

Mielipiteet

AA yhdessä 12 muun henkilön kanssa

Kannanotossa todetaan veden laadun huonontuminen. Vesi on erittäin humuspitoista ja ruskeaa. Hiilidioksidi, rikkidioksidi, typen oksidit, pöly ja raskasmetallit aiheuttavat joen eläimistöille merkittävää haittaa ja veden happamuutta. Määtänperän alueella Vittasuon turvetuotannon valuma-osa on liettännyt, pajuttanut ja rehevöittänyt aikaisemmin hyvälaatuisen ja kalaisan lahden. Joen pohjaan on kovettunut runsas kerros turvepölyä, joka tuhoaa pohjassa elävät vesihyönteiset ja siten myös niistä riippuvaiset kalalajit.

Pölystä todetaan, että turvepöly on karsinogeenistä ja sisältää raskasmetalleja. Turvesuon lähellä olevat ihmiset saavat hengityksen ja ravinnon mukana koko ajan turvepölyä. Veden pinnalla erityisesti kesällä pienen virtauksen aikana on selvä turvepölykerros.

Melusta todetaan, että suunnitteilla olevan Kuokkasuon toteutuminen aiheuttaa erittäin voimakkaan ja pitkäikäisen meluhaitan koko alueelle. Suoalueen reuna on vain 200 – 400 metrin päässä lähimmistä asunnoista ja vapaa-ajan asunnoista. Lisäksi joen toisella puolella olevan Vittasuon pumppausaseman ääni on voimakas, vaikka aseman äänieristyksen tekeminen ei pitäisi olla vaikeaa.

Eläimistöä todetaan, että Sarvinevalla, noin 2 km Määtänperän ponttoonisillasta alaspäin elää rauhoitettu ja uhanalainen laji, saukko, jota mökkiläiset ovat seuranneet. Mikäli turvetuotanto alkaa, saukot häiriintyvät ja joutuvat pakenemaan. Vittasuon turvetuotannon alettua joessa aikaisemmin elänyt harjuskanta on hävinnyt kokonaan. Jos uusien turvetuotannon valuma-osa jokeen ei enää tule, harjuskanta ja myös taimen on mahdollista istutuksilla palauttaa jokeen. Ravut ovat vähentyneet merkittävästi Vittasuon valuma-osa alapuolella. Luonnonmukaisen ympäristön muuttumisen johdosta alkuperäinen linnusto häviää laajalta alueelta kokonaan. Nuorittajoki on osoitettu merkinnällä av-arvokas vesistö. Merkintä osoittaa lohikannan elvytysohjelman sisältävien jokien pääuomat sekä uhanalaisten lajien kannalta erityisen arvokkaita virtavesistöjä. Maakuntakaavassa av-merkinnällä osoitettujen vesistöjen tilaan vaikuttavat toimenpiteet on tehtävä siten, että vesialueen soveltuvuutta uhanalaisille eliölajeille ei vaaranneta. Suunnitteilla oleva hanke on selvästi ristiriidassa tämän kanssa.

Marjoista ja sienistä todetaan, että Kuokkasuon alueella lakka, puolukka, mustikka, karpalo ja sienet häviävät täysin, mikäli hanke toteutetaan. Pohjavesistä todetaan, että käytännössä on hyvin vaikea arvioida, kuinka paljon pohjavesi laskee ja saastuu ja voi kuivattaa ja pilata lähialueella olevat kaivot. Tonttien ja rakennusten arvosta todetaan, että turvetuotanto näin lähellä vakituksia ja loma-asuntoja aiheuttaa niiden arvon merkittävän alenemisen. Maisemahaitoista todetaan, että viihtyisä Kuokkasuo menetettäisiin kokonaan käytännössä lopullisesti, mikäli hanke toteutetaan. Verkkokalastus Vittasuon valuma-osa alapuolella on toivotonta, koska verkot liettyvät ja likaantuvat hyvin nopeasti.

Nuorittajoki on kärsinyt selvästi turvetuotannon haitoista. Aivan viime vuosina on ollut havaittavissa kuitenkin pientä paranemista paikallisten asukkaiden mielestä. Tämä johtuu Vittasuon turvetuotannon loppumisesta. Muutos ei näy Määtänperän näytepisteessä, koska Vittasuon valuma-osa on siitä noin 300 m alempana. Nuorittajoesta on saatu kesällä 2008 muutama merilohi. Vaikutukset koko Kiiminkijoen vesistöön on hyvin haitallinen.

Mielipiteessä todetaan, että mikäli Kuokkasuon turvetuotanto aloitetaan, joen ja sen lähialueiden tila huonontuu siten, että siitä on merkittävää haittaa sekä alueen ihmisille että luonnolle. Ainoa järkevä vaihtoehto olisi 0-vaihtoehto eli hanketta ei toteuteta.

BB ja CC

Mielipiteessä pyydetään ottamaan huomioon Määtänperällä asuvien ja lomailevien ihmisten näkökannat huomioon, mikäli turvetuotanto aloitetaan Kuokkasuolla.

Allekirjoittaneet toteavat viettävänsä vapaa-aikansa pääosin Määtänperällä sijaitsevassa loma-asunnossa ympäri vuoden. Tähän asti paikka on ollut rauhallinen ja hiljainen paikka. Kesäisin tulee jonkin verran ääntä Vittasuon turvetuotantoalueelta. Sieltäkin melu on nykyvuosina pienentynyt vähentyneen turvetuotannon takia. Samoin turvepölyn määrä on pienentynyt turpeen noston yhteydessä kesäisin.

Jos turvetuotanto aloitetaan Kuokkasuolla, tulee kiinnittää huomioita siihen, että alueelle saadaan riittävän suuri suoja-alue estämään liiallinen ääni ja turvepölyn kulku Määtänperälle. Vakinaiset asukkaat ovat pääasiassa vanhuksia, joille pöly voi olla vakavakin haitta.

Ennen tuotannon aloitusta tulisi varmistaa paloturvallisuus myös Määtänperän talouksiin. Tie, joka sinne on alustavasti tehty tai on suunnitteilla, on vietävä Määtänperälle asti. Vuonna 1992 on yritetty saada Vittasuon turvetuotannon takia tietä Määtänperälle, turvaamaan kiinteistöjen paloturvallisuutta mahdollisen tulipalon takia. Silloin katsottiin, että joki estää turvealueelta palon leviämisen Määtänperän puolelle. Kuokkasuolle suunniteltu turvetuotanto on niin lähellä Määtänperää, että tässä tapauksessa tulipalon sammutuskaluston pääsy asutuksiin on saatava. Määtänperän talouksilla tulisi säilyä käyttöoikeus turvealueen läpi vievillä tieosuuksilla.

Määtänperän asukkaat ottavat käyttöveden yksityisistä kaivoista, että Vapon tulee varmistaa, että mikään heidän prosesseistaan ei pilaa kaivojen vesiä käyttökelpottomiksi.

DD

Mielipiteessä todetaan humuksen lisääntyneen rannoissa. Kiimingin keskustassa otetuissa ilmakuvissa näkyy vuonna 2002, että rannoilla oli pääsääntöisesti vaalea hiekka. Kuitenkin muutamana viime vuonna samoille rannoille on kertynyt 5 – 10 cm paksu humuskerros, joka on liettänyt rantoja ja mahdollistanut heinäkavien kasvun rannoille. On erittäin oletettavaa, että tilanne ei ainakaan parane uusien laajamittaisten turvetuotantoalueiden käyttöönoton jälkeen.

Mielipiteessä todetaan humuksen lisääntyneen joen pohjassa. Humuksen kertyminen pohjaan on nähtävissä koskissa, monet paikat, joissa aiemmin oli sora, ovat muuttuneet pehmeäpohjaisiksi. Tämä vaikuttaa tietenkin syyskutuisten lohikalojen lisääntymiseen turpeen peittäessä kudun ja pilatessa kutusorakot, mutta sillä on vaikutusta myös lohikalojen ravintoon. Juuri missään ei tapaa niin nälkiintyneitä harjuksia kuin Kiiminkijoen alajuoksulla. Lisäksi vielä 2004 joen pohjasta ja rannoilta tavatut järvisimpukat ovat hävinneet. On erittäin todennäköistä, että myöskään tämä tilanne ei parane uusien laajamittaisten turvetuotantoalueiden käyttöönoton jälkeen.

Mielipiteessä todetaan humuksen lisääntyneen jokivedessä. Tämä on nähtävissä kuivina ajanjaksoina kuten kesällä, jolloin Kiiminkijoen vedenlaatu on tyydyttävä ja välillä kohtalainen. Mutta varsinkin ongelma on nähtävissä sateisina syksyinä, kuten syksy 2007 ja 2008, jolloin turvetuotantoalueilta peräisin oleva humus lisääntyy jokivedessä huomattavasti. Ilmeisesti nykyisten tuotantoalueiden pintavalutus ei pysty käsittelemään näin suuria vesimääriä ja vettä johdetaan valutuksen ohi joko tietoisesti tai "vahingossa". Se, että kiintoaine olisi peräisin nimettömään turvesoilta eikä esim. metsistä tai ojitetuilta soilta, on se, että kiintoaine on väriltään selvästi ruskeaa ja suurijakoista, ei tyypillistä metsäojista tulevaa tummanruskeaa tai mustaa pienijakoista humusta. Turvetta on vedessä niin mittava määrä, että veden jäätyessä ja kairattaessa siihen reikiä, tuntuu välillä, että turvenevallako tässä pilkitään. Lisäksi esim. toissa keväänä jäidenlähdon aikaan on kiinnitetty huomiota jäälauttoihin, joiden pintaan on muodostunut 5 – 10 mm paksu turvekerros kevätauringon sulattaessa jäätä ylhäältä päin. Samat humusta koskevat havainnot voi tehdä myös keväisin, sulamisvedet sekä keväinen jokivesi sisältää huomattavat määrät ruskeaa isojakoista turvetta. Lisäksi kesällä 2009 joessa näkyi turvelauttoja ja varsinkin tyyninä kesäiltoina oli nähtävissä voimakasta vaahtoamista.

Mielipiteessä todetaan veden happamoituneen. Made on herkkä laji happamoitumiselle ja humukselle. Kiiminkijoen madesaaliit ainakin keskustan alueella ovat heikenneet dramaattisesti viime vuosina. Vielä 1990-luvun lopussa madetta oli kohtuullisesti jopa niin, että sitä kannatti pilkkiä aktiivisesti. Kannanottaja on pitänyt madekoukkuja talvisin vuosina 2004 – 2008. Ma-

desaaliit ovat heikenneet koko ajan ja talvella 2007 – 2008 tuli ainoastaan yksi made kolmen viikon aikana, jolloin koukut olivat vedessä. Lisäksi kesällä 2006 on saanut mateen, jonka pää oli selvästi epämuodostunut.

Mielipiteessä todetaan turvetuotannolla olevan vaikutuksia veden virtaamaan. Olettaen, että vesienkäsittely hoidetaan hyvin ympärivuotisella pintavalutuksella eikä sulamis/sadevesiä johdeta missään tilanteessa käsittelemättöminä eteenpäin, huolestuttavin seikka hankkeilla on vaikutus Kiiminkijoen virtaamaan. Kuten yleisesti on tiedossa, Kiiminkijoen valuma-alueella järvien osuus on pieni ja joki on erittäin herkkä reagoimaan sateisiin ja kuiviin jaksoihin. Tämän huomaa selkeästi alajuoksulla, kesäisin päivän sade nostaa vedenpintaa 5 cm ja päivä poutaa laskee vedenpintaa 5 cm.

Koska järviä ei ole, joen luontaisina vesivarastoina toimivat suot ja hiekkaharjut. Hellekesänä 2006 nähtiin Kiiminkijoen muuttuminen kuivaksi uomaksi ja esitetyt hankkeet eivät ainakaan paranna tätäkään tilannetta. Lisäksi täytyy muistaa, että jos Oulun vesi toteuttaa hankkeensa johtaa oululaisille juomaveden Kiiminkijoen latvavesillä sijaitsevilta Natura-alueilta, heikennee joen vedenlaatu ja kuivan ajan minimivirtaama merkittävästi.

Mielipiteessä kysytään, että valittiinko Kiiminkijoki SAP-joeksi (Salmon Action Plan) vain siksi, että se oli ainoa joki, jota ei ole pilattu patoamalla vai halutaanko lohikaloja oikeasti suojella. Yksittäisen henkilön havainnot toivotaan otettavan huomioon ennen päätösten tekemistä.

EE

Mielipiteen jättäjä toivoo mahdollisimman tarkkaa selvitystä Nuorittajoen vesistön käytöstä ja huomauttaa, että porolaitumet vähenevät turvetuotannossa.

YHTEYSVIRANOMAISEN LAUSUNTO

Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus esittää lausuntonaan Vapo Oy:n Kuokkasuon turvetuotantoalueen ympäristövaikutusten arviointiohjelmasta seuraavaa:

Hankekuvaus

Tiedot hankkeen tarkoituksesta, sijainnista ja hankevastaavasta on esitetty. Tuotantoalana on arviointiohjelmassa annettu eri toteuttamisvaihtoehdoissa kahdenlaista arviota, 195 ha ja 200 ha. Nyt jää epäselväksi, johtuuko poikkeava tuotantoala eri vesienhuoltojärjestelmästä. Hankkeen liittymistä muihin Kiiminkijoen valuma-alueen turvetuotantoalueisiin on täsmennettävä siten, että selostuksessa tulee esittää millä aikataululla Kiiminkijoen alueelta olisi poistumassa tuotannosta turvetuotantoalueita. Lisäksi tietoja on täsmennettävä Kiiminkijoen alueelle suunniteltujen tiedossa olevien turvetuotantohankkeiden tiedoilla. Selostuksessa on esitettävä Kuokkasuon ja kaikkien muiden alueen turvetuotantohankkeiden yhteenlaskettu osuus osavalmu-alueesta.

Ohjelmassa mainituista hankkeeseen vaikuttavista suunnitelmista ja ohjelmista puuttuu ehdotusvaiheessa oleva Oulujoen-Iijoen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelma vuoteen 2015.

Vaihtoehtojen käsittely ja vesienkäsittelymenetelmät

Arviointiohjelmassa on esitetty neljä arvioitavaa vaihtoehtoa, joista yksi on hankkeen toteuttamatta jättäminen. Kolme muuta vaihtoehtoa poikkeavat toisistaan vesienkäsittelymenetelmien perusteella. Lukuunottamatta vaihtoehtoa 3, jossa tuotantoalue olisi 5 ha suurempi kuin muissa vaihtoehdoissa. Kaikkien kolmen vaihtoehdon vesienhuoltojärjestelmät kuuluvat nykykäytännön mukaisiin menetelmiin, mutta ainoastaan vaihtoehdossa 2 tehokkaampi menetelmä olisi käytössä ympärivuotisesti. Pintavalutusenttien toimivuutta tulee arvioida perusteellisesti pintavalutusentiksi suunniteltujen alueiden ominaisuuksien perusteella. Pintavalutusentiksi soveltuvia alueita ja niiden saatavuutta kyseiseen käyttöön olisi tarpeen tarkastella ohjelmassa esitettyä laajemmin.

VAIKUTUKSET JA NIIDEN SELVITTÄMINEN

Arviointiohjelman tarkoituksena on kertoa, mitä ja miten hankkeen eri vaihtoehtojen vaikutuksia on suunniteltu arvioitavan. Arviointiohjelmassa on annettu selvitys arvioitavista ympäristövaikutuksista. Ympäristökeskus katsoo, että hankkeen merkittävimmät vaikutukset on tunnistettu ja hankekokonaisuus on otettu huomioon vaikutusten tunnistamisessa.

Arviointiselostuksessa on kuitenkin vielä esitettävä lisäselvityksiä ja täsmennyksiä, jotta hankkeen ympäristövaikutuksista voidaan saada kattavat arviot.

Maankäyttö, rakennettu ympäristö ja ihmiset

Ohjelman mukaan vaikutukset yhdyskuntarakenteeseen ja maankäyttöön arvioidaan tarkastelemalla hankkeen soveltuvuutta yhdyskuntarakenteeseen, infrastruktuuriin sekä alueen olemassa oleviin ja suunniteltuihin maankäyttömuotoihin. Lisäksi maankäytön vaikutustarkasteluna otetaan huomioon hankkeen aiheuttama maisemavaikutus ja sen vaikutus pysyvän ja loma-asutuksen kehittymiseen vaikutusalueella. Hankkeen vaikutukset ihmisten elinoloihin, viihtyvyyteen ja terveyteen selvitetään yleisötilaisuuksien ja asukaskyselyn perusteella.

Ympäristökeskus toteaa, että hankkeen vaikutuksia on arvioitava maankuntakaavassa Nuorittajolle ja Kiiminkijoelle esitettyjen suojelutavoitteiden mukaisesti; arvokas vesistö, lohikantojen elvytys ja jälkikäyttömahdollisuudet tuotannon päätyttyä.

Tarvittaessa vaikutusten arviointia voi täydentää arviolla Kuokkasuon ja muiden alueen turvetuotantosoiden vaikutuksista alueen työllisyyteen, vaikutuksista Nuorittajoen ja Kiiminkijoen luonnonkäyttöarvojen muuttumiseen ja vaikutuksista alueen vapaa-ajan käyttömahdollisuuksiin ja asutuksen muuttumiseen.

Maisema, maa- ja kallioperä

Ohjelman mukaan kohteesta laaditaan maisema-analyysi, jonka avulla selvitetään maisemakuvan kannalta merkittävimmät näkymäsuunnat ja –alueet, miljöökokonaisuudet ja maisemakuvataan herkimät alueet. Arvioinnissa tarkastellaan hankkeen vaikutuksia nykyisiin maisemaelementteihin osana sosiaalisten vaikutusten arviointia. Kuokkasuon alueella maaperä on turvetta. Alueen kallioperän taso ei ole tiedossa.

Ympäristökeskus toteaa, että arviointiohjelmassa esitetyillä keinoilla saadaan riittävä tieto vaikutuksista maisema-, maa- ja kallioperään.

Kasvillisuus ja linnusto

Arviointiohjelma sisältää Pöyry Environment Oy:n tekemän kasvillisuus selvityksen 20.1.2009 sekä Suomen Luontotieto Oy:n tekemän pesimälinnustoselvityksen 2008.

Kasvillisuus selvityksen painetussa versiossa on erehdyksessä liitteenä väärän suon tuotantoaluekartta. Ympäristöhallinnon Internet-sivuilla olevan kasvillisuus selvityksen sähköisessä versiossa ei ole ollut tätä virheellistä karttaa.

Ympäristökeskus toteaa, että arviointiohjelmassa esitetyillä keinoilla saadaan riittävä tieto Kuokkasuon luonnonarvoista.

Pohjavedet ja kaivot

Hankealue sijaitsee noin 70 metrin etäisyydellä Vaanaharju-Kiviharjun (11615203) I-luokan pohjavesialueesta. Ohjelman mukaan hankkeen vaikutukset pohjavedenpinnan alenemiseen ja pohjaveden virtausolosuhteisiin sekä kuivatusvesien mahdollinen suotautuminen pohjaveteen ja sen vaikutukset veden laadulle arvioidaan. Kuljetukset tapahtuvat pääsääntöisesti tuotantoalueelta metsäautotien kautta Katosharjulle, joka kulkee Vaanaharju-Kiviharjun pohjavesialueen poikki. Pohjavesivaikutusten arviointi pohjautuu olemassa olevaan aineistoon.

Ympäristökeskus toteaa, että pohjavesivaikutusten arviointia tulee täydentää tuotantoalueen turpeenkuljetusten riskeillä ja kulkuyhteyksien rakentamiseen mahdollisesti tehtävien kuivatus-ten riskeillä ja niiden minimoimisella pohjavesiin.

Pohjois-Suomen ympäristölupavirastossa on vireillä Oulun Veden Viinivaara-Kälväsvaaran alueen ja Ylikiiingin harjujakson pohjavedenottamoiden rakentaminen ja pohjaveden ottaminen (dnro Psy-2009-y-9), johon kuuluu Vaanaharju-Kiviharjun pohjavesialue. YVA-arvioinnissa on hyvä hyödyntää Viinivaaran hankkeen pohjavesiselvityksiä.

Ohjelman mukaan hankealueen lähialueen kaivot selvitetään noin 500 metrin alueelle rakennetuilta kiinteistöiltä lähetettävillä kaivokyselyillä. Ohjelmassa tulee varmistua, että kaikille Määtänpään rakennetuille kiinteistöille toimitetaan kaivokysely. Kyselyn sisältöä tulee laajentaa siten, että samalla kartoitetaan näiden asukkaiden virkistyskäyttö Kuokkasuon alueella.

Pintavedet

Ohjelman mukaan hankkeen vesistökuormitusta arvioidaan eri vesienpuhdistusvaihtoehdoilla, joka pohjautuu ennako- ja velvoitetarkkailujen vedenlaatutuloksiin ja ominaiskuormituslukuun.

Ympäristökeskus toteaa, että vesistövaikutuksia arvioitaessa on tarkasteltava erikseen vuosi-kuormitusta, kesäaikaista kuormitusta sekä ylivirtaamatilanteita sekä kuntoonpano- ja tuotantovaihtoa erikseen. Tulokset on esitettävä ainakin bruttokuormituksina. Vaikutukset on arvioitava ainakin Nuorittajoessa, mutta yhteisvaikutusta myös Kiiminkijoessa. Arviointiselostuksessa on arvioitava, miten Kuokkasuo vaikuttaa Oulujoen-Iijoen vesienhoitosuunnitelmassa esitettyihin tilatavoitteisiin ja lisätoimenpiteisiin.

Liikennemäärät ja -turvallisuus

Ohjelman mukaan arvioidaan turpeen kuljetuksesta aiheutuvan liikenteen määrä ja jakaantuminen eri tieosuuksille arvioidun vuotuisen tuotannon perusteella. Lisäksi selvitetään nykyisten liikenneväylien soveltuvuus toiminnan aiheuttamalle liikenteelle. Arvioinnissa huomioidaan myös liikenneturvallisuuden kohdistuvat vaikutukset ja esitetään, miten haitallisia vaikutuksia voidaan vähentää. Lähdeaineistona käytetään Tiehallinnolta saatavia tiestö-, liikennemäärä- ja onnettomuustietoja. Lisäksi arvioidaan turpeen tuotannosta ja kuljetuksesta aiheutuvia pakokaasupäästöjä. Päästöjen laskemisessa hyödynnetään laskentamalleja, esim. VTT:n kehittämä LIISA-laskentajärjestelmää.

Ympäristökeskus toteaa, että arviointiohjelmassa esitetyillä keinoilla saadaan riittävä tieto liikennemääristä ja -turvallisuudesta.

Kulttuuriperintö, maisema ja muinaismuistokohteet

Ohjelman mukaan arvioinnissa selvitetään tuotantoalueen läheisyydessä olevat muinaismuistokohteet ja arvioidaan hankkeen mahdolliset vaikutukset niihin. Hankkeen luonnetta suhteessa alueen kulttuurihistoriaan ja vaikutusta siihen tarkastellaan valtakunnallisesti, maakunnallisesti ja paikallisesti.

Ympäristökeskus toteaa, että arviointiohjelmassa esitetyillä keinoilla saadaan riittävä tieto kulttuuriperinnöstä, maisemasta ja muinaismuistokohteista.

Suojellut luonnonkohteet ja lajit

Ohjelman mukaan YVA:ssa selvitetään luonnonsuojelu- ja Natura 2000 -alueet, niiden rajaukset, sisältö ja lintuvesiensuojeluohjelmien alueet, tärkeät lintualueet sekä arvokkaat maisema-alueet ja yksityiset luonnonsuojelualueet sekä arvioidaan hankkeen vaikutuksia suojeluohjelmassa esitettyjen suojelutavoitteiden toteutumisesta.

Ohjelman mukaan tarvittaessa tehdään Natura-arvio. Nuorittajoki, johon suunnitellun turvetuotantoalueen vedet laskuojan kautta laskisivat, on yksi Kiiminkijoen sivujoista, joka osa Natura-aluetta (FI1101202).

Ympäristökeskus toteaa, että hankkeesta todennäköisesti aiheutuu sellaisia vaikutuksia Kiiminkijoen Natura-alueelle, jonka vuoksi Natura-arviointi tulee tehdä osana YVA-prosessia. Natura-arviointi tulee arvioida luonnonsuojelulain (1096/1996) 65 §:n tarkoittamalla tavalla.

Eläimistö ja muut luonnonvarat

Ohjelman mukaan eläimistövaikutuksissa keskitytään linnustoon ja arvion lähtökohtana on ohjelman liitteenä oleva Kuokkasuon pesimälinnustoseselvitys 2008. Kalastoon ja kalastukseen kohdistuvien vaikutusten tarkastelu perustuu vedenlaatuvaikutusten arviointiin, kalatalouden velvoitetarkkailun tuloksiin sekä kalastusta koskevan tiedustelun tuloksiin sekä viranomaistahojen ja muiden toimijoiden haastatteluihin. Tietojen perusteella arvioidaan vesistönsissä tapahtuvia muutoksia ja niiden merkitystä.

Ympäristökeskus toteaa, että ohjelmassa esitetty linnuston ja kalaston vaikutusarviointi on riittävä. Nuorittajoella on tuotannossa oleville turvetuotantosoille edellytetty vesistövaikutusten seuranta, joiden tuloksia voidaan hyödyntää kalastovaikutusten arvioinnissa. Mikäli kalakannoista ei ole käytettävissä riittävästi tietoa, hakijan tulee varautua koekalastusten suorittamiseen.

Pöly ja melu

Ohjelman mukaan Kuokkasuolle laaditaan pöly- ja melumallit. Selostuksessa arvioidaan mahdollisesti häiriintyvät kohteet sekä niille aiheutuvat vaikutukset.

Ympäristökeskus toteaa, että pöly- ja melumalleista olisi tullut esittää, että mihin mallit perustuvat. Lisäksi olisi tullut esittää mittausten tarkastelualueen laajuus. Pöly- ja meluvaikutukset tulee esittää riittävän monipuolisesti huomioiden lähialueen asuinkiinteistöt. Pölyvaikutustarkastelussa tulee huomioida pölyn kulkeutuminen Nuorittajokeen ja turpeen kuljetuksesta aiheutuvan liikenteen pöly. Meluvaikutustarkastelussa tulee huomioida myös toteuttamisvaihtoehdossa 2 ympärivuotisen pintavalutuksen järjestämiseksi mahdollisesti tarvittava pumpausjärjestelmä.

Ilmastovaikutukset

Ohjelman mukaan hankkeen ilmastovaikutuksia arvioidaan yleispiirteisesti olemassa olevan tutkimustiedon perusteella.

Ympäristökeskus toteaa, että hankkeen ilmastovaikutukset tulee esittää käyttäen hyväksi uusinta tutkimustietoa.

Epävarmuustekijät

Ohjelman mukaan vaikutusarviointeihin liittyy aina epävarmuustekijöitä. Epävarmuustekijöiden olemassaolo ja niiden vaikutus arvioinnin lopputulokseen pyritään tuomaan esille arviointiselostuksessa.

Ympäristökeskus toteaa, että selvitysten epävarmuustekijät tulee esittää kunkin arviointiosaluueen yhteydessä.

Ympäristöriskit ja haitallisten vaikutusten vähentämiskeinot

Ohjelman mukaan tunnistetaan hankkeeseen liittyvät ympäristöriskit ja mahdolliset häiriötapahtumat sekä arvioidaan niiden todennäköisyydet ja seuraukset. Suunnittelun lähtökohtana on parhaan käytökelpoisen tekniikan (BAT) sekä ympäristön kannalta parhaan käytännön (BEP)

periaatteiden soveltaminen. Ympäristövaikutusten arvioinnin aikana etsitään mahdollisuuksia vähentää hankkeesta aiheutuvia merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia.

Ympäristökeskus toteaa, että arviointiohjelmassa esitetyillä keinoilla saadaan riittävä tieto ympäristöriskeistä ja haitallisten vaikutusten vähentämiskeinoista.

Vaikutusten seuranta

Ohjelman mukaan arviointiselostukseen laaditaan suunnitelma hankkeen vaikutusten seuramiseksi. Seurantaohjelma tehdään arvioitujen vaikutusten ja niiden merkittävyyden perusteella. Seurannan avulla tuotetaan tietoa hankkeen vaikutuksista ja tulosten perusteella tulee voida erottaa vaikutukset luonnon taustatilasta ja muusta kehityksestä. Vaikutusten seuranta auttaa havaitsemaan mahdolliset ennakoimattomat, merkittävät haitalliset seuraukset, jotta voitaisiin käynnistää toimenpiteet asian korjaamiseksi. Ehdotusta tarkennetaan lupahakemusvaiheessa ja sitä tarkennetaan lupamääräysten mukaiseksi.

Ympäristökeskus toteaa, että arviointiohjelmassa esitetyillä keinoilla saadaan riittävä tieto vaikutusten seurannasta.

Osallistuminen ja tiedottaminen

Ohjelmassa todetaan, että arviointimenettelyyn voivat osallistua kaikki, joiden oloihin tai etuihin, kuten asumiseen, työntekoon, liikkumiseen, vapaa-ajanviettoon tai muihin elinoloihin, hanke saattaa vaikuttaa. Kansalaiset voivat esittää kantansa hankkeen vaikutusten selvitystarpeesta ja sisällöstä. Menettelyn kuluessa järjestetään avoimet tiedotus- ja keskustelutilaisuudet YVA-ohjelman sekä YVA-selostukset valmistuttua. Lisäksi hankkeesta tiedotetaan Internetissä ja tiedotusvälineissä.

Ympäristökeskus toteaa, että kansalaisten osallistumismahdollisuudet ja tiedottaminen on esitetyllä tavalla riittävää.

YHTEENVETO JA OHJEET JATKOTYÖHÖN

Arviointiohjelma sisältää pääosin ne tiedot, joita YVA-lain ja asetuksen mukaan arviointiohjelmassa tulee esittää. Selvityksiä ja arviointiselostusta laadittaessa tulee edellä esitetyt tarkennusvaatimukset ottaa huomioon.

Arviointiselostuksessa on esitettävä, miten yhteysviranomaisen lausunto arviointiohjelmasta on otettu huomioon.

Arviointiselostuksen tulee olla havainnollinen ja ymmärrettävä siten, että vaihtoehtojen vertailu on mahdollista. Havainnollisuutta parannetaan käyttämällä selkeitä taulukoita, vaikutusaluekarttoja ja valokuvia. Selostuksessa tulee olla myös yleistajuinen ja ytimekäs yhteenveto.

LAUSUNNON NÄHTÄVILLÄOLO

Yhteysviranomaisen lausunto on nähtävillä Pudasjärven ja Oulun kaupungeissa, Pudasjärven kaupungin kirjastossa, Ylikiimingin kirjastossa ja Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksessa sekä Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen Internet-sivulta osoitteesta:

www.ymparisto.fi/ppo > Ympäristövaikutusten arviointi YVA ja SOVA > Vireillä olevat YVAhankkeet > Kuokkasuon turvetuotantohanke, Pudasjärvi.

Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus lähettää yhteysviranomaisen lausunnon sekä kopiot arviointiohjelmasta annetuista lausunnoista hankkeesta vastaavalle. Alkuperäiset lausunnot säilytetään ja arkistoidaan Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksessa. Yhteysviranomaisen lausunto lähetetään tiedoksi lausunnonantajille ja niille mielipiteen esittäjille, jotka ovat antaneet yhteystietonsa.

Suoritemaksu

5 450 €

Maksun määräytymisen perusteet

Maksu määräytyy alueellisen ympäristökeskuksen maksullisia suoritteita koskevan asetuksen (1387/2006) mukaisesti: lausunto arviointiohjelmasta, kun hanke tai sen vaikutukset ulottuvat Pudasjärven kaupungin alueen lisäksi Oulun kaupungin alueelle.

Oikaisun hakeminen maksuun

Maksuvelvollinen, joka katsoo, että lausunnosta perittävän maksun määräämisessä on tapahtunut virhe, voi vaatia siihen oikaisua. Lausunnon liitteenä ovat ohjeet maksua koskevan oikaisuvaatimuksen tekemiseen.

Ympäristönsuojelupäällikön sijainen
Vanhempi insinööri

Aulis Kaasinen

Insinööri

Jari Määttä

LIITTEET Annetut lausunnot ja mielipiteet hankkeesta vastaavalle
Maksua koskeva oikaisuvaatimusosoitus

TIEDOKSI Ympäristöministeriö
Suomen ympäristökeskus
Pohjois-Suomen ympäristölupavirasto
Pudasjärven kaupunginhallitus
Oulun kaupunginhallitus
Oulun seudun ympäristölautakunta
Oulunkaaren ympäristöpalvelut
Pohjois-Pohjanmaan liitto
Metsähallitus Pohjanmaan luontopalvelut
Oulun lääninhallitus/Sosiaali- ja terveystoimisto
Kainuun TEkeskus/Kalatalousyksikkö
Tiehallinnon Oulun tiepiiri
Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos
Hetejärven kalastuskunta
Ylikiimingin kalastuskunta
Kiiminkijoki ry
Kiiminkijoen kalastusalue
Pohjois-Pohjanmaan luonnonsuojelupiiri
Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys
Mielipiteen esittäjät

MAKSUA KOSKEVA OIKAISUVAATIMUSOSOITUS

Oikaisuvaatimusviranomainen

Jos maksuvelvollinen katsoo, että maksun määräämisessä on tapahtunut virhe, hän voi vaatia siihen oikaisua Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskukselta.

Oikaisuvaatimusaika

Oikaisuvaatimus on toimitettava ympäristökeskukselle kuuden (6) kuukauden kuluessa maksun määräämisestä.

Oikaisuvaatimuksen sisältö

Oikaisuvaatimuksessa on ilmoitettava:

- 1) oikaisua vaativan nimi, asuinpaikka ja postiosoite
- 2) ympäristökeskuksen päätös, jonka maksua vaaditaan muutettavaksi, alkuperäisenä tai kopiona
- 3) vaatimus maksun muuttamiseksi
- 4) oikaisuvaatimuksen perustelut

Oikaisuvaatimus on vaatimuksen tekijän tai vaatimuksen muun laatijan omakätisesti allekirjoitettava. Jos ainoastaan laatija on allekirjoittanut oikaisuvaatimuksen, siinä on mainittava myös laatijan nimi, asuinpaikka ja postiosoite.

Oikaisuvaatimuksen perille toimittaminen

Oikaisuvaatimus on toimitettava ympäristökeskuksen kirjaamoon. Omalla vastuullaan oikaisuvaatimuksen voi lähettää myös postitse, lähetin välityksellä, telekopiona tai sähköpostitse. Oikaisuvaatimus on toimitettava niin ajoissa, että se on perillä oikaisuvaatimusajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä.

Oikaisuvaatimuksen toimittamisesta telekopiona tai sähköpostitse säädetään tarkemmin sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetussa laissa (13/2003).

Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen yhteystiedot

postiosoite: PL 124, 90101 OULU
käyntiosoite: Veteraanikatu 1, 90100 OULU
aukioloaika: 8.00 - 16.15
puhelin: 020 610 111 (vaihe), 020 690 171 (asiakaspalvelu)
telekopio: 08 8162 869
sähköposti: kirjaamo.ppo@ymparisto.fi